

EGYÜD GYÖRGYI – FAZEKAS MÁRTA – HUSZTI JUDIT
– KISZELY ZOLTÁN – TÓTH ILDIKÓ

A Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ vizsgahely-ellenőrzési projektje I.

Szakértői jelentés

I. Bevezetés

Az államilag elismert nyelvvizsgáztatást szabályozó 71/1998 (IV. 8.) kormányrendelet lehetőséget nyújt az Oktatási Hivatal részeként működő Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ (NYAK) számára arra, hogy az előző naptári évben a nyelvvizsgáztatással kapcsolatosan befolyt saját bevételeinek fel nem használt részét a nyelvoktatás, illetve a nyelvvizsgáztatás fejlesztésére fordítsa.

2007 őszén az a döntés született, hogy a maradványból a NYAK – többek között – a Magyarországon működő immár 24 akkreditált vizsgaközpont közel 400 vizsgahelyének egy részét hatósági ellenőrzés alá vonja.

Ennek a döntésnek a hátterében alapvetően két ok húzódik meg. A vizsgaközpontok rendszerileg kötelező kétéves felülvizsgálata során elsősorban magának a központnak a működése, a vizsgatesztek összeállítása, értékelése áll a középpontban, de a vizsgaközpontok kötelékében egyre nagyobb számban működő vizsgahelyek jogszabályi és szakmai (akkreditációs) előírások szerinti működése általában kívül esik a vizsgálaton.

A másik ok, amely a döntéshez vezetett, egy időközben elkészült informatikai rendszer segítségével összeállított statisztikai kimutatás volt, amely az egyes vizsgahelyeken letett vizsgákat a sikeresség, illetve sikertelenség szempontjából elemezte, legyen szó akár csak szóbeli vagy írásbeli, akár komplex vizsgákról.

Ezek a statisztikák igen figyelemreméltó adatokat mutattak. A vizsgák esetében az elfogadható sikerességi arány hozzávetőlegesen 50–75% között van. A listában azonban körülbelül 15 százaléknyi olyan vizsgahely szerepel, ahol a vizsgasikeresség aránya 80–85% fölért. Egy példával élve: amennyiben egy naptári évben egy vizsgahelyen például 2000 vizsgázóból több mint 1600 szóbelije sikeres volt, tehát bizonyítvánnyal végződött, ott indokoltnak találtuk, hogy hatósági vizsgálat keretében a számok mögé nézzünk.

A vizsgálat céljaként tűztük ki annak a felderítését is, hogy egyes vizsgaközpontok vizsgahelyei mennyire korrekten, mennyire felhasználó-barát módon tájékoztatnak a vizsgákról, legyen szó akár nyomtatott anyagokról, akár saját honlapjaikról.

Vizsgálatunkba eredetileg 45–50 vizsgahelyet kívántunk bevonni, tehát a működő vizsgahelyek körülbelül 15 százalékát, olyanokat, ahol angol vagy német nyelvből középfokú államilag elismert nyelvvizsgákat szerveznek. A minta összeállítása során kettős célt akartunk megvalósítani: egyrészt minden vizsgaközpontnak legalább egy vizsgahelyét meg akartuk nézni egy „éles” vizsgán legalább egy vizsgarész bonyolításakor (írásbeli, szóbeli, hallásértés). Másrészt pedig az így adódó 24 vizsgahelyet

olyanokkal kívántuk kiegészíteni, ahol a vizsga sikeressége a statisztika fényében indokolatlanul magasnak tűnt.

A végleges minta 49 vizsgahelyet tartalmazott, amelyek közül 38-at (22 akkreditált és 16 bejelentett) tudunk erre a feladatra külön kiképzett szakértők bevonásával valóban meglátogatni. 11 vizsgahelyen a projekt időtartama alatt (2007. szeptember – 2008. március) nem szerveztek vizsgát.

Jelen tanulmányunk országosan átfogó képet ad az államilag elismert nyelvvizsgáztatás hétköznapi valóságáról, tanulságokat nyújt az anyaintézményeknek, azaz a vizsgaközpontoknak arról, hogy mely pontokon kellene a házon kívül szervezett vizsgáztatást erősíteni. Ugyanakkor a vizsgaközpontoknak nem kell tartaniuk semmilyen hatósági intézkedéstől még esetleges negatív visszajelzés esetén sem, hiszen a vizsgálat célja szakmai szempontok alapján végzett tényfeltárás és a figyelemfelhívás, nem pedig valamilyen adminisztratív intézkedés megtétele. A tanulmány továbbá konzekvenciákat hordoz a jogszabályalkotók számára is arra vonatkozóan, hogy a szabályozásban mely pontoknak kellene a jelenleginél nagyobb hangsúlyt kapniuk.

A tanulmány először ismerteti a hatósági ellenőrzés, azaz a kutatás módszereit, ebben a részben külön kitér a kutatás eszközeire, a meglátogatott vizsgahelyekre, a vizsgalátogatók képzésére és a kutatás menetére. Ezt követően az egyes kérdőívekre adott válaszok összegzése és elemzése következik, majd megfogalmazunk néhány javaslatot a vizsgaközpontok részére a saját vizsgahelyeikkel, illetve az általános tapasztalatokkal összefüggésben. Végül kitérünk a kutatás korlátaira és jövőbeni kiterjesztési lehetőségeire.

Tudomásunk szerint ilyen témáról tanulmány jellegű szakvélemény még nem jelent meg.

II. Módszer

II.1. A kutatás eszközei

A NYAK által megbízott hatósági vizsgalátogatók négy különböző strukturált kérdőív segítségével ellenőrizték a vizsgahelyek általános működését, az írásbeli, a szóbeli és a hallás utáni értés vizsgarészeket. A kérdőívek részben az irányított interjú alapjául szolgáltak, részben pedig standardizált szempontokat adtak a látogatás tapasztalatainak rögzítéséhez. A kérdőívek végleges formája a vizsgahely-ellenőrzési projekt tagjainak előmunkálatai és a vizsgalátogatók módosításai, valamint pontosításai után alakult ki.

A kérdőívekben megjelenő információkat a vizsgalátogatók a meglátogatott vizsgaeseményeken jelen lévő vizsgahely-vezetőtől, a megbízott felelős helyettesétől, a vizsgaszervezőtől, a vizsgáztatóktól vagy esetleg a teremfelügyelőktől kapták, illetve saját megfigyeléseik alapján gyűjtötték.

Mivel a meglátogatott vizsgák száma alacsony volt, az egyszerű összesítésen kívül százalékszámítást, illetve egyéb statisztikai adatfeldolgozást nem végeztünk. Helyszíni hatósági dokumentumelemzés ennek a projektnek nem volt feladata.

II.1.1. A vizsgahelyek általános működéséről szóló kérdőív

Az általános működésről szóló kérdőív 33 kérdést tartalmazott, amelyek a következő területeket érintették:

- a nagyközönség és a vizsgázók tájékoztatásának módja;
- a vizsgahelyek vizsgadokumentációi, személyügyi és pénzügyi dokumentációi és nyilvántartásai;

- a titkos ügyiratkezelés feltételei és gyakorlati megvalósulása a vizsgahelyeken;
- a vizsgadolgozatok értékelésének logisztikája, körülményei;
- a vizsgafelügyelői állomány megbízásának körülményei, a velük kapcsolatos titoktartási és esetleges összeférhetlenségi kérdések kezelése;
- a vizsgafelügyelők nyelvvizsgáztatáson kívüli egyéb tevékenységei a vizsgahelyen;
- a vizsgáztatói állomány megbízásának körülményei, a vizsgáztatói jogosultság igazolása;
- a vizsgáztatók alapképzése;
- a vizsgáztatókkal kapcsolatos titoktartási és esetleges összeférhetlenségi kérdések kezelése;
- a vizsgáztatók nyelvvizsgáztatáson kívüli, egyéb tevékenységei a vizsgahelyen.

II.1.2. Az írásbeli vizsgáztatással kapcsolatos kérdőív

Az írásbeli vizsgákat ellenőrző kérdőív 19 kérdést tartalmazott, amelyek a következő területeket érintették:

- a vizsgaanyag titkos és biztonságos kezelése és tárolása;
- a vizsgázók személyazonosságának ellenőrzése;
- személycsere megakadályozása;
- másolás, puskázás, sűgás vagy egyéb meg nem engedett kommunikáció megakadályozása;
- a vizsgázók tájékoztatása a vizsgáról.

II.1.3. A szóbeli vizsgáztatással kapcsolatos kérdőív

A szóbeli vizsgákat ellenőrző kérdőív 21 kérdést tartalmazott, amelyek a következő területeket érintették:

- a vizsgabattériák¹ tárolása és átadása;
- a vizsgázó tájékoztatása a vizsgáról;
- a vizsgázók személyazonosságának ellenőrzése;
- a vizsgáztatás folyamatának standardizáltsága;
- a NYAK vizsgázói/vizsgáztatói adatbázisa (REX)² adatlapjainak és a helyi adatlapoknak az összehasonlítása;
- a vizsgáztatók összeférhetlenségének korlátozási módozatai.

II.1.4. A hallás utáni értés vizsgarésszel kapcsolatos kérdőív

A hallás utáni értés vizsgarésszel foglalkozó kérdőív 15 kérdést tartalmazott, amelyek a következő területeket érintették:

- vizsgabiztonság:
 - ültetés;
 - teremfelügyelet;
 - a vizsgaanyag tárolása;
 - a személyazonosság ellenőrzése;
 - a vizsgaanyag felhasználása;

¹ A vizsgabattéria a szóbeli kommunikációs vizsgarész feladatait tartalmazó egység.

² A REX az Oktatási Hivatal számítógépes nyilvántartási rendszere, mely teljes körűen dokumentálja az összes akkreditált nyelvvizsga eseményt a vizsgázó bejelentkezésétől a bizonyítvány nyomtatásáig.

- vizsgakörülmények:
 - zavaró külső tényezők;
 - technikai eszközök;
 - a hangosítás minősége.

II.2. A meglátogatott vizsgahelyek és vizsgarészek számadatai

A projekt során 38 akkreditált, illetve bejelentett vizsgahelyen jártak vizsgalátogatók: megtekintettek összesen 26 középfokú írásbeli vizsgát, 16 szóbeli vizsgát, 22 hallásértés vizsgát. Minden vizsgalátogatás alkalmával kitöltötték a vizsgahely működésével kapcsolatos általános kérdőívet. (Szóbeli vizsgák látogatására 15 vizsgahelyen került sor, a kitöltött kérdőívek száma azonban 16, ugyanis az egyik vizsgaközpontnál az egyik látogató szakértő németes vizsgát, a másik pedig angolos vizsgát tekintett meg két különböző időpontban, és ezért két kérdőívet töltöttek ki.)

II.3. A vizsgalátogatásra kiképzett szakértők

A vizsgalátogatásokat hét kiképzett, nyelvvizsgáztatásban jártas szakember végezte. Képzésüket a látogatások megkezdése előtt a projekt tervezői végezték, akik ennek során hangsúlyozták, hogy a vizsgalátogatóknak a vizsga teljes időtartama alatt jelen kell lenniük megfigyelőként, ugyanis csak így kapható pontos kép a működés részleteiről. A képzés során a projekt tervezői és a vizsgalátogatók a négy kérdőív összes kérdését megvitatták, és megtették a szükséges pontosításokat.

II.4. A kutatás menete

A vizsgalátogatásokra 2007 szeptembere és 2008 márciusa között került sor. A látogatások megkezdése előtt a vizsgaközpontok értesítést kaptak a projektről, annak céljáról, az azzal kapcsolatos várható látogatásokról, a látogatók felhatalmazásáról, és arról, hogy a tapasztalatokról az érintett vizsgaközpontok tájékoztatást fognak kapni.

A kiválasztott vizsgahelyeket természetesen mind a projekt tervezői, mind pedig a vizsgalátogatók titkosan kezelték, tehát sem a vizsgaközpontok, sem a vizsgahelyek nem tudták, hogy pontosan mely helyszíneken várható látogatás.

A látogatók igyekeztek a vizsgaeseményt diszkréten megfigyelve, azt nem megzavarva gyűjteni az információkat. Az általános működésről szóló kérdőívet minden vizsgahelyen kitöltötték, míg a többi kérdőív kitöltése annak függvényében történt, hogy milyen vizsgarészt látogattak meg.

A projekt lezárásaként a vizsgalátogató szakértők és projekttagok egy projektzáró értekezlet során megbeszélték tapasztalataikat, és pontosították a kitöltött kérdőívekben foglaltakat.

III. Eredmények

III.1. A vizsgahelyek működése

Kérdésenként összegezve a 38 jegyzőkönyv adatain alapuló válaszokat, a következő eredmények születtek.³

³ A szerzők utólagos megjegyzése: az elkészült jegyzőkönyvek száma és a kérdésekre adott válaszok száma egyes helyeken eltér egymástól. Ennek hátterében az áll, hogy a vizsgalátogatók üresen hagytak válaszhelyeket ott, ahol nem sikerült releváns információt kapniuk a vizsgaszervezőktől.

1. A nagyközönség és a vizsgázók tájékoztatására milyen elektronikus eszközöket használnak a vizsgahelyen?

Szöveges tájékoztatás saját honlapon: 28
 Nincs elektronikus tájékoztatás: 6
 Link a vizsgaközpont honlapjára saját honlapról: 24
 Egyéb: újsághirdetés, vizsgaközpont honlapján

A kormányrendelet és az Akkreditációs Kézikönyv (AK) egyértelműen előírja az elektronikus tájékoztatás szükségességét. Azoknak a vizsgaközpontoknak, ahol ez hiányzik, a jövőben erre kiemelt gondot kell fordítaniuk.

2. Az elektronikus tájékoztatásban megadott publikus információk valósak-e?

Igen: 35
 Nem: 0

3. Az elektronikus tájékoztatásban megadott információk tartalmazzák-e a következőket?

a) részletes vizsgaleírás	igen: 29	nem: 6
d) az eredményközlés módja	igen: 27	nem: 7
b) a vizsgára jelentkezés módja	igen: 33	nem: 2
e) az értékelt vizsgadolgozatok megtekintésének eljárásrendje	igen: 27	nem: 8
c) a vizsga díja	igen: 32	nem: 3
f) a felülvizsgálat módja, esetleg díja	igen: 27	nem: 8

Igen változó az, hogy a vizsgahelyek milyen jellegű és milyen terjedelmű információkat tesznek közzé. Fontosnak tartjuk, hogy az érdeklődő minden esetben információt kapjon a vizsgaleírásról, a jelentkezés módjáról, a vizsga díjáról, az eredményközlés, a megtekintés és az esetleges felülvizsgálat módjáról.

4. A nagyközönség és a vizsgázók tájékoztatására milyen nyomtatott tájékoztató anyagokat használnak a vizsgahelyen?

Szöveges tájékoztatófüzet: 31
 Nincs nyomtatott tájékoztató anyag, illetve nem tudtak ilyet mutatni: 3
 Egyéb: vizsgaközpont által rendelkezésre bocsátott anyag vagy ennek rövid kivonata (például a jelentkezési lap mellé csatolva), plakátok, faliújságok, hirdetőtáblák, szórólapok, prospektusok, felkészítő anyagok, minta feladatsorok, témakörök kifüggesztve

5. Milyen nyilvántartásai vannak a vizsgahelynek?

Személyügyi nyilvántartás és dokumentáció:	van: 31	nincs: 8
Vizsgadokumentáció:	van: 36	nincs: 3
Pénzügyi nyilvántartás és dokumentáció:	van: 29	nincs: 10

Egyéb: a vizsgázók adatainak nyilvántartása (akár visszamenőleg is), a vizsgaközpontok elektronikus szoftverei a jelentkeztetéshez és a vizgák bonyolításához

A nyilvántartások megfelelő vezetése fontos vizsgaszervezési kérdés, hiszen dokumentáció-ügyben az országos kép aggasztóan vegyes. Alapvető aktuális vizsgadokumentáció nélkül (ide tartozik például az adott vizsgára jelentkezők névsora, a terembeosztások, a vizsgafelügyelők névsora, megbízóleveleik és beosztásuk, a vizsgáztatók beosztása, a vizsgáztatók megbízólevele, a személyzet titoktartási és összeférhetetlenséget kizáró írásos nyilatkozatai, az eligazító feliratok) nem lehetséges a vizsgák szakszerű szervezése és megrendezése.

6. Ki férhet hozzá korlátlanul a fenti dokumentumokhoz?

A vizsgahely vezetője: 38

A vizsgahely gazdasági vezetője: 8

A vizsgahely szakmai vezetője: 8

Az adminisztratív személyzet: 15

Egyéb: az AK-ban jelenleg nem (vagy nem ilyen elnevezéssel) szereplő beosztású személyzet: vizsgaszervező, koordinátor, vizsgaadminisztrátor, vezető adminisztrátor, vizsgatitkár

Csak egy vizsgahelyen jelezték, hogy a hozzáférést valamilyen módon a feladat jellegének megfelelően korlátozzák, itt a gazdasági vezető csak a személyügyi és a pénzügyi adatokhoz fér hozzá. Titkosítási szempontból némileg aggályos, hogy egyes vizsgahelyek teljes adminisztrációs személyzete korlátlanul hozzáfér nemcsak a személyi és pénzügyi nyilvántartásokhoz, hanem az éles vizsgaanyagokhoz is.

7. Van-e a vizsgahelynek biztonságosan zárható páncél- vagy lemezszekrénye a személyi anyagok, a vizsgadokumentáció és a működéssel kapcsolatos minden egyéb dokumentáció tárolására?

Igen: 37

Nem: 2

8. Ha nincs, hol tárolják a fenti dokumentumokat?

Lezárt szekrényben a vizsgaszervezőnél.

9. Ha van, van-e a kijelölt tároló szekrényben más, a vizsgahely tevékenységével nem összefüggő irat?

Igen: 10

Nem: 29

(Olyan előfordul azonban, hogy más vizsgaközpont battériáit is ugyanott tartják, ha a vizsgahely több vizsgaközpontoz is tartozik.)

10. Ha igen, ezekhez ki férhet hozzá, és hogyan biztosítják a vizsgahely nyilvántartásainak érintetlenségét?

- csak a vizsgahely vezetője
- csak a vezető adminisztrátor
- a vizsgahely vezetője és a vizsgatitkár (koordinátor)
- a vizsgahely vezetője, gazdasági vezetője és az egész adminisztratív személyzet

- a vizsgahely vezetője, szakmai vezetője és az egész adminisztratív személyzet
- az intézmény (= iskola) vezetősége, ezért az igazgatóhelyettes a vizsga előtt bejön, hogy kiadja az anyagot a páncélszekrényből
- ugyanazok, akik a nyilvántartásokhoz és a vizsgahely összes dokumentációjához

Aggodalomra ad okot az a gyakorlat, ahol az éles vizsgaanyagokhoz is gyakorlatilag bárki korlátlanul hozzáférhet a vizsgahely személyzetéből, sőt esetleg még a vizsgabonyolításhoz hivatalosan nem kötődő intézményvezetés vagy a teljes adminisztratív személyzet is. Minél korlátlanabb a hozzáférés, annál nagyobb a titoksértési rizikó.

11. Van-e a vizsgahelynek állandó vizsgafelügyelői személyzete?

Igen: 30

Nem: 9

Két érdekes megjegyzés:

„Nem, kivéve a vizsgahely vezetőjét.”

„Mindig a vizsgaközpont jelöli ki, kivéve a folyosóügyeleteket.”

Nem szerencsés, ha a vizsgahely vezetője – akár takarékosági okokból is – felügyelői vagy vizsgáztatói feladatokat is vállal. Mindkét utóbbi feladat nagy felelősséget igényel önmagában is, konkrét helyhez kötött, nem félbeszakítható, ezért egy esetlegesen adódó probléma esetén a vezető nem tud azonnal és hatékonyan intézkedni anélkül, hogy fennakadást okozna a vizsga menetében. A kettős szerepnek a vizsgabonyolítás láthatja kárát.

12. Ki bízta meg a vizsgafelügyelőket?

A vizsgahely: 36

A vizsgaközpont: 3

13. A vizsgafelügyelők hivatalos megbízása tartalmazza-e részletesen feladataikat?

Igen: 28

Néhol csak az első alkalommal, mert állandó felügyelőkkel dolgoznak, másutt minden egyes vizsga előtt.

Nem: 11

Érdekes megjegyzések:

„Nincs hivatalos megbízásuk, szóbeli tájékoztatást kapnak. A teremfelügyelők az *egyetem diákjai*, akik több éve végzik ezt a munkát.”

(Ez a megjegyzés több jegyzőkönyvben is előfordul).

„Nem emlékszik, hogy csináltak-e valaha ilyen típusú feladatokat, de létezik egy együttműködési megállapodás a vizsgaközponttal, melyben rögzítve vannak a feladatok.”

„A vizsgaközpont alkalmazottai felügyelnek, nem emlékszik, hogy csináltak-e valaha ilyen típusú megbízást.”

14. Kérnek-e a vizsgafelügyelőktől titoktartási nyilatkozatot írásban?

Igen: 30

Többször visszatérő megjegyzések:

„Az akkreditációs beadványban szerepel.”

„Az első megbízás alkalmával.”

„A szerződésükben szerepel.”

Nem: 9

Érdekes (de nem elfogadható) indoklás:

„Mert az iskola tanárainak – akik a felügyeletet ellátják – minden iskolai tevékenysége általános titoktartási kötelezettséggel jár.”

15. Hogyan biztosítják a vizsgafelügyelők összeférhetetlenségének kizárását?

A legjellemzőbb gyakorlatok a látogatók által leírt, hihetetlenül sokszínű skálából:

- Nyilatkozatot írnak alá.
- A vizsgára beosztottak listáját megnézik, és szóban nyilatkoznak.
- A vizsgafelügyelők nem a vizsgahely állandó alkalmazottjai közül kerülnek ki.
- A felkészítő kurzusokat tartó tanárok nem vesznek részt a vizsgán.
- Mivel az angol szakosok többségben vannak, nem tudják azt megoldani, hogy angolos vizsgán ne felügyeljenek, de arra ügyelnek, hogy tanítvány, ismerős ne legyen a felügyelt teremben.
- Szakos nyelvtanár nem felügyelhet a vizsgán, írásban kell nyilatkoznia arról, hogy az összeférhetetlenség ki van zárva.
- Szakos tanár nem felügyelhet adott nyelvvizsgán, sőt a nyelv dokumentáció nélküli ismerete is kizáró ok.
- Saját tanítványaikat nem felügyelhetik a vizsgafelügyelők. Ezt ellenőrzik a vizsgázók listája alapján.
- Előfordulhat, hogy tanár tanítványára felügyel, de a vizsgahely vezetője nem tanít senkit és ő minden vizsgán jelen van, ellenőriz, és igyekszik úgy beosztani a felügyeletet, hogy tanár saját tanítványára ne felügyeljen.
- A felügyelők nem tanítanak.
- Vizsgafelügyeletnél megoldhatatlan. 100–200 embert vizsgáztat 3–4 ember, ezért itt nem elképzelhető bármilyen segítségnyújtás.
- Az egyik rendszerben szakos nyelvtanárok felügyelik az írásbelit, de az összeférhetetlenségről nyilatkoznak.
- A meglátogatott vizsgán a vizsgahely vezetője és a vizsgatitkár felügyelt. Nem jelezték, hogy kivételes alkalomról lenne szó. Mindketten nyelvtanárok, és felügyeltek az általuk tanított nyelv vizsgáján.
- Bizalmi alapon.

Úgy tűnik, ahány ház (illetve vizsgahely), annyi szokás: van nagyon jó gyakorlat és van nehezen elfogadható is. Szerencsés lenne, ha a vizsgaközpontoknak minden vizsgahelyre vonatkozó egységesített, standard gyakorlata lenne a biztonságos vizsgabonyolítással és az összeférhetetlenség biztonságos kizárásával kapcsolatosan. Az államilag akkreditált nyelvvizsgáztatás egyes fázisaiban részt vevők titoktartási és büntetőjogi felelőssége miatt a bizalmi alapon, szóban tett nyilatkozatok nem elegendőek.

16. *Vannak-e vizsgáztatói a vizsgahelynek?*

Igen: 31
Nem: 8

17. *Dokumentálva van-e vizsgáztatói jogosultságuk?*

Igen: 30
Nem: 1
Nem tudja: 1

18. *Ismert-e a vizsgahely számára a REX rendszerben feltüntetett vizsgáztatói azonosító kódjuk?*

Igen: 23
Nem: 12
Nem tudja: 1

Úgy tűnik, a vizsgaközpontok nem kellően tájékoztatják vizsgahelyeik vezetőit a REX adatkezeléséről, céljáról, valamint a benne fellelhető adatok jelentőségéről, pedig ez felelősebb vizsgaszervezésre ösztönözheti őket.

19. *Ki biztosította vizsgáztatói alapképzésüket?*

A vizsgahely: 1
A vizsgaközpont: 34
Egyéb: 1
Nem tudja: 1

Az AK előírásai szerint vizsgáztatói alapképzést csakis a vizsgaközpont végezhet, vizsgahely nem. A vizsgahelyek viszont aktívan részt vehetnek a vizsgáztatók továbbképzésében.

20. *Van-e a vizsgáztatóknak hivatalos megbízása?*

Igen: 32
Nem: 2
Nem tudja: 1
Érdekes megjegyzések:
„Igen, de »nem papíron«.”
„A vizsgaszervező szerint igen, de ő nem látta, szerinte a pécsi központban lehetnek.”
„A vizsgahely vezetője e-mailben megkapja az aznapi vizsgáztatók névsorát.”

Egyértelmű előírás, hogy a vizsgáztatók csakis hivatalos megbízásuk felmutatása után kezdhetik meg a vizsgáztatást a vizsgahelyeken. A megbízásokat a vizsgahely vezetőjének (vagy helyettesének) minden egyes vizsgaeseményen ellenőriznie kell. Ennek a megbízásnak egy másodpéldányát szerencsés csatolni a személyügyi, illetve vizsgadokumentációhoz.

21. Ki bízza meg a vizsgáztatókat?

Vizsgahely: 23

Vizsgaközpont: 16

Az adatok azt mutatják, hogy egyes bejelentett vizsgahelyek is rendelkeznek „saját” vizsgáztatói állománnyal, noha a jelenlegi AK szerint csak akkreditált vizsgahelynek lehet saját vizsgáztatói állománya. Mind jogszabályi, mind vizsgaközpont–vizsgahely viszonylatban a kérdéskör rendezést igényel.

22. A vizsgáztatók hivatalos megbízása tartalmazza-e részletesen feladataikat?

Igen: 28

Nem: 5

Nem tudja: 1

Néhány megjegyzés a jegyzőkönyvekből:

„Nem, de havonkénti megbeszéléseken követik a változásokat.”

„Náluk (a vizsgahelyen) nincs megbízás, esetleg a központban van, nem tudják, mi van benne.”

„A jelenlévők közül erre a kérdésre senki sem tud választ adni.”

Az adatok alapján kirajzolódó kép igen vegyes. A vizsgaközpontoknak kétoldalú megállapodásaikban világosan meg kell határozniuk, mire terjed ki a vizsgáztató kötelessége, és mire nem. Ez vonatkozik mind a szóbeli vizsgák bonyolítására és értékelésére, mind az írásbeli vizsgákkal kapcsolatos feladatokra, különös tekintettel az írásbelik értékelésének körülményeire.

23. A vizsga után hogyan jut vissza a vizsgaanyag a vizsgaközpontba?

Hagyományos postai úton: 9

Gyorspostával: 14

A vizsgahely egy képviselője személyesen viszi a központba: 8

A vizsgaközpont egy képviselője személyesen jön érte a vizsgahelyre: 15

A vizsgahelyen marad: 1

Egyéb:

- A vizsgaközpont megbízottja személyesen hozza az anyagot, a vizsgát végigvárja, majd személyesen viszi vissza.
- Általában a vizsgaközpont jön érte.
- A vizsgahely vezetője a portán hagyja az anyagot, ahonnan a vizsgaközpont megbízottja legkésőbb fél óra múlva elviszi.
- A vizsgahely vezetője a vizsgaközpontban is dolgozik.

A válaszok alapján nem mondható ki teljes biztonsággal, hogy a vizsgadolgozatók átadása a vizsgaközpontnak mindenütt optimálisan történik. A kérdéskör általában ismételt megfontolást, esetleg egy-egy vizsgaközpontnál módosított szabályozást igényel.

24. Hol értékelik a dolgozatokat?

A vizsgaközpontban: 32

Az adott vizsgahelyen: 5

Egyéb helyen: 3

- Például külföldi vizsgarendszer esetén Londonban.
- Az eredeti dolgozatokat fénymásolják, a javítók a fénymásolatokat kapják meg.
 - a) A vizsgahely hivatalos terméinek egyikében, szabályozott időintervallumban, felügyelet mellett: 1
 - b) A vizsgahely hivatalos terméinek egyikében, felügyelet nélkül: 0
 - c) Az értékelők hazavihetik a dolgozatokat: 4

A téma önmagában megérdemli az érdemi kivizsgálást. A magas szintű standardizáltság és a költséghatékonyság adott esetben egymás ellen ható tényezők lehetnek.

25. Milyen gyakran kérnek a vizsgáztatóktól titoktartási nyilatkozatot írásban?

A legjellemzőbb gyakorlatok:

- Évente.
- Minden alkalommal.
- Egyszer, a vizsgáztatás legelején.
- Minden alkalommal, minden csoportnál.
- Minden vizsgaidőszakban.
- Egyszer, akkreditációjuk időpontjában.
- Egyszer az elején, amikor megkapják oklevelüket. Minden vizsga előtt aláírásukkal megerősítik, hogy a kinevezésükkor vállaltakat, így a vizsgaszabályzatot betartják.
- Nem tudja, szerinte szerződéskor.
- Nem kérnek.
- Minden szóbeli jegyzőkönyvön szerepel ilyen, amit alá kell írniuk a vizsgáztatóknak.
- Szóbeli vizsgáztatóktól minden alkalommal.
- A vizsgahely három akkreditált vizsgarendszernek is akkreditált vizsgahelye, a titoktartás szabályai a három rendszerben különböznek, ezekhez külön-külön alkalmazkodik a vizsgahely.

A gyakorlatok sokszínűsége aggályos, további megfontolást igényel.

26. A vizsgáztatók végznek-e a vizsgáztatáson kívül más feladatot a vizsgahelyen?

Nem: 11

Igen, éspedig (a legjellemzőbb gyakorlatokat válogattuk ide):

- Vizsgafeladatokat készítenek.
- Tanítanak.
- Vizsgafelügyeletet látnak el más nyelvből.
- Adminisztrációs feladatokat végeznek.
- Vizsgaszervezést végeznek.
- Vizsgahely-vezetői és/vagy vizsgatitkári beosztást töltenek be.

Minden esetben biztosítani kell azt, hogy a vizsgáztatáson kívül ellátott egyéb feladat

- a) ne generáljon összeférhetlenséget;
- b) ne zavarja a vizsgáztatói feladatok maximális határfokú elvégzését (lásd a 11. sz. kérdést).

A fentieknek természetesen fordítva is működniük kell, például egy vizsgahely-vezetőt ne akadályozzon vezetői feladatának ellátásában az, hogy vizsgáztatói szerepet is vállal.

27. Hogyan biztosítják a vizsgáztatók összeférhetlenségének kizárását?

A legjellemzőbb módszerek:

- A vizsgára beosztottak listáját a vizsgáztatók megnézik, és szóban nyilatkoznak.
- A jelentkezési lapon rákérdeznak a felkészítő tanár nevére, és annak ismeretében történik meg a beosztás. Ha kiderülne, hogy mégis van ismerős a névsorban, akkor a vizsgázó ezt a vizsga előtt jelzi, hogy változtatni tudjanak a beosztáson.
- Nyilatkozatot töltenek ki.
- Más városból delegált vizsgáztatók vizsgáztatnak, illetve a helyi vizsgáztatók nem oktatnak intézményben nyelvet.
- A szakcsoportvezető osztja be a vizsgáztatókat és ellenőrzi az összeférhetlenségi szabályok betartását. Nincsenek állandó vizsgáztató párok.
- A szoftver segítségével az utolsó 2 szemeszter hallgatói tanárhoz köthetően kiválaszthatók, illetve a jelentkezési lapon a vizsgázók jelzik, hogy ki tanította őket.
- Külsősökkel dolgoznak.
- A vizsgacsoportokat a vizsgáztató tanárokkal együtt alakítják ki, és a tanárok nyilatkoznak arról, hogy nincs olyan vizsgázó a csoportban, akiket tanítottak volna, vagy akikkel más módon állnának személyes kapcsolatban.
- A felkészítő kurzusokat tartó tanárok nem vesznek részt a vizsgán.
- A vizsgaközpont feladata. Vizsgáztatók mindig Budapestről jönnek.

A vizsgaközpontoknak szorosan együtt kell működniük a vizsgahelyekkel a vizsgáztatók személyi (például ismerős, tanítvány vagy családtag vizsgáztatása) összeférhetlenségének biztonságos kizárásában. Az államilag akkreditált nyelvvizsgáztatás egyes fázisaiban részt vevők titoktartási és büntetőjogi felelőssége miatt a bizalmi alapon, szóban tett nyilatkozatok nem elegendőek.

28. Végez-e a vizsgahely nyelvtanítási tevékenységet a vizsgához kapcsolódó nyelvek és szakirányok területén?

Igen: 33

Nem: 6

Általános gyakorlat azonban az, hogy a vizsgahely „anyaintézménye” (például nyelvi intézet, középiskola, nyelvi tanszék) végez ilyen tevékenységet. Ezeken a he-

lyeken kiemelt gondossággal kell az összeférhetetlenséget kizárni az oktató személyzet és a vizsgahely személyzetének nagyon valószínű átfedései miatt.

29. A vizsgáztatók és a vizsgafelügyelők végeznek-e nyelvtanári tevékenységet a vizsgahelyen?

Igen: 28 (főként a vizsgáztatókra vonatkoztatva)

Nem: 17 (főként a vizsgafelügyelőkre vonatkoztatva)

30. Ha igen, hogyan biztosítják a vizsgáztatók és a vizsgaszervezésben részt vevő egyéb személyzet összeférhetetlenségének kizárását a tanítási tevékenység és a nyelvvizsgák viszonylatában?

Az említett módszerek hasonlóak a 15. és a 27. kérdésekre adott válaszokhoz.

31. Végez-e a vizsgahely vizsgára felkészítést szervezett (tanfolyami) formában a vizsgához kapcsolódó nyelvek és szakirányok területén?

Igen: 31

Nem: 8

32. A vizsgáztatók és a vizsgafelügyelők végeznek-e tanfolyami nyelvtanári tevékenységet a vizsgahelyen?

Igen: 22

Nem: 17

Néhány jellemző megjegyzés:

„Igen, a teremfelügyelők.”

„Igen, a vizsgáztatók.”

„Némelyikük igen, de több külsős vizsgáztató van.”

„Tanár csak szükség esetén felügyelő.”

A negatív válaszok főként a vizsgafelügyelőkre vonatkoznak. Általános gyakorlat azonban az, hogy ha maga a vizsgahely bevallottan nem is végez ilyen tevékenységet, a vizsgahely „anyaintézménye” (például nyelvi intézet, középiskola, nyelvi tanszék) végez felkészítést. Ezeken a vizsgahelyeken kiemelt gondossággal kell az összeférhetetlenséget kizárni a felkészítést végző személyzet és a vizsgahely személyzetének nagyon valószínű átfedései miatt.

33. Ha igen, hogyan biztosítják a vizsgáztatók és a vizsgaszervezésben részt vevő egyéb személyzet összeférhetlenségének kizárását a tanfolyamok és a nyelvvizsgák viszonylatában?

A válaszok többsége hasonló a 15. és a 27. kérdésekre adott válaszokhoz.

Az alábbi speciálisan erre a helyzetre vonatkozó helyzetekről és módszerekről számolnak be még a jegyzőkönyvek:

- Nincs egyéb személyzet, a vizsgahely vezetője végez minimális adminisztrációt, a többit a vizsgaközpont látja el. A vizsgahely vezetője felügyel, vizsgáztat és oktat is.
- Aki az adminisztrációban van, nem tanít. Bizalmi alapon egymással a vizsgákról nem értekeznek.

- A jelentkezési lapon rákérdeznek a felkészítő tanár nevére, és ennek ismeretében történik a beosztás. Ha esetleg kiderülne, hogy mégis van ismerős a névsorban, akkor a vizsgázó ezt a vizsga előtt jelzi, hogy változtatni tudjanak a beosztáson.
- A felkészítő kurzusokat tartó tanárok nem vesznek részt a vizsgán.

Nyilvánvalóan a standardizáltság szempontjából a legutolsó a legszerencsésebb megoldás, bár nem mindig kivitelezhető a helyi sajátosságok miatt. Ugyanakkor mind a jogszabályokban, mind a szakmai előírásokban egyértelmű az a tény, hogy minden összeférhetetlenség kizárásáért a vizsgaközpontot terheli a felelősség az egyes vizsgahelyeken is. Ezért nem csak a dokumentumok, hanem a gyakorlat szintjén is hatékony szabályozásra van szükség.

III.2. Az írásbeli vizsgarész

Kérdésenként összegezve a 26 jegyzőkönyv adatain alapuló válaszokat, a következő eredmények születtek.

1. Hol tárolják a vizsgadolgozatokat a vizsga előtt?

Szabad polcon: 0

Páncélszekrényben: 22

Egyéb: nem tárolják, közvetlenül a vizsga előtt kihozzák: 4

2. A vizsga kezdetén ki adja át a vizsgadolgozatokat a teremfelügyelőknek?

Vizsgahely-vezető: 13

Adminisztrátor: 2

Egyéb: fővizsgáztató: 1

vizsgaszervező: 3

vizsgatitkár: 1

vizsgaközpont megbízottja: 1

koordinátor: 1

vezető vizsgafelügyelő: 1

vizsgabiztos: 3

3. Lezárt/lepecsételt borítékban vannak a dolgozatok?

Igen: 24

Igen, a terembe bevitelig: 1

Nem: 1

Az 1–3. kérdésre adott válaszokat összegezve elmondható, hogy a vizsgaanyag vizsgahelyre eljuttatásakor, tárolásakor és a vizsgatermekbe juttatásakor a vizsgabiztonságot a vizsgahelyek betartják, még ha meglehetősen sokféleség tapasztalható is a vizsga megbízott vezetőjének személyében, illetve elnevezésében. Kívánatos volna az elnevezések és a hatáskörök tisztázása és egységesítése. Mindenesetre többnyire a felelős vezető, kisebb részben megbízott vezető juttatja el az anyagokat a terembe a páncélszekrényből. Sehol sem fordult elő, hogy szabadon tárolták volna a vizsgadolgozatokat.

A dolgozatok többsége lepecsételt csomagban kerül a termekbe, az egyik kivételnél a vizsgahely vezetője személyesen vitte be a terembe a páncélszekrényből, a másik esetben kicsomagolva hozta a vizsgaközpont futára egyenesen a termekbe. Az alkalmazott eljárásokat valószínűleg a vizsgaközpont határozza meg, ezeket rögzítik a vizsgaközpont és a vizsgahely közötti szerződésben, tehát kidolgozásuk és minősítésük nem a vizsgahelyek kompetenciájába tartozik.

4. *Hogyan ellenőrzik a vizsgázók személyazonosságát beültetéskor?*

Egy db fényképes igazolvánnyal: 24

Két db fényképes igazolvánnyal: 2

5. *Előfordult-e, hogy a vizsgázó nem tudta magát fényképes dokumentummal igazolni?*

Nem: 22

Igen: 4

Ez esetben hogyan kezelték a helyzetet?

- Szülei behozták az igazolványt (elkezdhette a vizsgát).
- Kísérője behozta az igazolványt (addig nem kezdhette el a vizsgát).
- Kiment érte a kocsijához.
- Nem vizsgázhatott, halasztást tanácsoltak.

A 4–5. kérdésekre adott válaszok alapján a személyazonosság megállapítása a vizsgák előtt megfelelően történt, egy vagy két fényképes igazolvánnyal. Három esetben, amikor az igazolvány beszerezhető/pótolható volt, vizsgázóbarát módon a felügyelők engedélyezték a belépést, és valószínűsíthetően a vizsgaszabályzatnak megfelelően jártak el. Amikor azonban nem volt igazolvány, nem engedélyezték, helyesen, a vizsgán való részvételt, ezzel kizárva egy csalási lehetőséget. Ez a szigorúság megnyugtató, hiszen a legtöbb visszaélés személycserék útján történik. Az még ettől függetlenül a leggondosabb ellenőrzés mellett is megtörténhet, hogy a teremfelügyelők nem ismerik fel a jó minőségű hamisított igazolványt, és ezenkívül hatósági jogkörrel sem rendelkeznek hamisított igazolvány leleplezésére.

6. *Az ültetés kizárja-e, hogy a vizsgázók másolhassanak egymásról?*

Igen: 23

Nem: 3

7. *Hány vizsgázóra jut hány teremfelügyelő?*

Vizsgázó: teremfelügyelő	80:2	15–17:2
	7:1	18:2
	21:1	15:2
	26:1	28:2
62:5, később 3	47:2	36:2 / 23:2 / 65:4
	11:2	44:2
	19:1	18:1
		26:2

18:1 és 15:1	54:2
64:2–4	48:2
10:1	19:2
51:3	24:2
16:2	29:1–2

8. A felügyelők szakszerűen és figyelmesen felügyelnek?

Igen: 24

Nem: 2

A 6–8. kérdések az ültetés és a felügyelet mennyisége és minősége szempontjából utalnak a vizsgabiztonságra. Az adatok szerint a 26 helyszínből elvileg kettőben (ezek közül az egyik vizsgahelyen a három terem közül egyben) lehet rálátás az előző sorokra a lejtős elrendezésű előadók miatt, a harmadik esetben nem világos a probléma természete.

A felügyeleti arányok többségükben jónak mondhatók, de hét vizsgahelyen egy-egy felügyelő volt mindössze, ami aggályos, mivel rendkívüli esemény alkalmával az egy felügyelő kevés. Még a 80 vizsgázóra 2 felügyelő arány is hogy kívánnivalót maga után, itt legalább három felügyelőt lenne tanácsos alkalmazni.

A felügyelet minősége megfelelő, többnyire szigorúan és figyelmesen végezték munkájukat. Mindössze egy esetben merült föl az a kifogás, hogy olvastak, egy másik esetben pedig nem volt összehangolt a munkájuk az azonosító matricák felragasztása kapcsán.

9. A vizsga megkezdése előtt nyújtanak-e tájékoztatást a felügyelők a vizsgáról?

Igen: 21

Részben: 3

Nem: 2

A vizsgák túlnyomó többségén részletes tájékoztatást nyújtottak a vizsgázóknak, háromban azonban csak az eredményközlésről és az értesítésről beszéltek, két helyen pedig semminemű tájékoztatás nem volt.

10. Kimehet-e a vizsgázó a vizsga közben?

Igen: 23

Nem: 3 (egy kivétellel: kismama)

11. Ha igen, hogyan biztosítják, hogy ne beszéljen közben senkivel?

Teremfelügyelő kíséri: 8

Folyosói felügyelő van, aki ilyenkor figyelemmel kíséri a kijövőt: 6

Egyéb: dolgozatát és személyi igazolványát le kell adni; egyszerre csak egy ember mehet ki: 8

Az épületben csak vizsgázók tartózkodhatnak: 1

A 10–11. kérdés a vizsgabiztonság azon elemére irányul, hogy meg tudja-e akadályozni a felügyelet a vizsgázók közötti tiltott információcserét egy esetleges kimene-

tel alkalmával. A kimenetel megtiltása a legbiztosabb módszer (három vizsgahely élt vele), ez azonban nem kellően vizsgázóbarát eljárás, és így alkalmasabbnak látszik az ellenőrzött körülmények közötti kiengedés. Az adatok szerint a vizsgahelyek megfelelő intézkedéseket tettek a kimenő vizsgázó ellenőrzésére.

12. Van-e szünet az írásbeli vizsgarészei között?

Igen: 3
Nem: 23

13. Ha van szünet, hogyan biztosítják, hogy mindenki a saját helyére térjen vissza és ne történjen személycsere?

Újbóli, teljes körű személyazonosság-ellenőrzés: 1
Szűrőpróbaszerű ellenőrzés vizsga közben: 0
Egyéb: bonyolult helycsere rendszer a részvizsgák miatt; újonnan jövők ellenőrzése: 1
Kis létszám áttekintése problémamentes: 1

A 12–13. kérdések alapján elmondható, hogy a látogatott vizsgák többségének olyan a felépítése, hogy nincs szünet beépítve a vizsgarészek közé. Ez növeli a vizsgabiztonságot, mivel ily módon szünetben nincs lehetőség személycsere. Ugyanakkor a vizsgázók jobban elfáradhatnak, és fennáll annak a lehetősége, hogy egyénileg fognak engedélyt kérni a terem elhagyására, folyamatos zajt keltve. Ezt természetesen a specifikációnak és a vizsgaszabályzatnak kell rögzítenie.

A három kivétel különbözőképpen oldja meg az ellenőrzést, mindhárom megfelelőnek tűnik.

14. Biztosítják-e, hogy a beszédés közben ne történhessen meg nem engedett információcsere a vizsgázók között?

Igen: 23
Nem: 3

15. Hogyan gyűjtik be a dolgozatokat?

Pad széléről, borítékok és személyi igazolványok ellenőrzésével: 1
Egyesével veszik át, és addig nem mehetnek el, amíg mind nincs meg: 11
Egyesével veszik át: 4
Pad széléről, soronként: 10

16. Hogyan győződnek meg a teremfelügyelők arról, hogy mindenki leadta-e a teszt-füzetét?

Megszámolják: 20
Egyesével szedik be: 5
Csak utólag számolják meg, a vizsgaközpontban: 1

A 14–16. kérdések arra a vizsgabiztonsági aspektusra irányulnak, hogy a beadás időpontjában lehet-e vizsgacsalást elkövetni. A válaszokból kitűnik, hogy szinte mindenhol

sikerült fenntartani a vizsgafegyelmet az utolsó percig, és szervezeten történt a beszéd és a dolgozatok megszámlálása. A három kivételként megjelölt helyen a beszéd körüli zaj és kisebb káosz adhat esetleg lehetőséget a vizsgázóknak információcserére.

A dolgozatok megszámlálása azért helyes gyakorlat, mert egyes élelmes vizsgázók esetleg nem adják be dolgozatukat, és aztán panaszt emelnek az eredményük hiánya miatt.

17. A vizsga befejezése után ki veszi át a vizsgadolgozatokat a teremfelügyelőktől?

Vizsgahely-vezető: 11

Adminisztrátor: 2

Portás: 1

Egyéb:

- vizsgaszervező: 3
- vizsgaközpont megbízottja: 2
- koordinátor: 2
- vezető vizsgafelügyelő: 1
- vizsgabiztos: 2
- vizsgafelelős: 1
- szóbeli vizsgáztató: 1

A 17. kérdésre adott válaszokból kiderül, hogy többnyire ugyanazok a vezetők vagy felelősök veszik át és teszik be a megírt dolgozatokat a vizsgahely pánccélszekrényébe, mint akik kiadták azokat. A nevek és funkciók kaotikus volta itt is megfigyelhető, de az eljárás a vizsgabiztonság szempontjából megfelelő. Ez alól kivétel az egyik vizsgahelyen a portás személye, bár innen a vizsgaközpont elszállítja a dolgozatokat rövid időn belül, ez mégsem megnyugtató. A szóbeli vizsgáztató személye is kérdéses, ha csak nem mint vizsgaszervező vagy vizsgabiztos gyűjtötte be a dolgozatokat.

18. Egyértelmű-e az épületek/termek számozása/jelzése?

Igen: 24

Nem: 2

19. Elégséges-e helyszínen az eligazítás a vizsgázók részére (például útbaigazító jelek stb.)?

Igen: 21

Nem: 5

Az utolsó két kérdés (18–19.) a vizsgázók megfelelő tájékoztatására irányul a vizsgahelyszínt illetően. Míg maguk az épületek és termek többnyire egyértelműen vannak jelezve, a vizsga helyszínét jelző kiírások a 26-ból 5 helyen hiányoznak vagy nem egyértelműek. Ez komoly probléma lehet, mivel a vizsgázók esetleg nem találják meg a termet, és elkésnek, vagy egyáltalán nem tudnak vizsgázni. Ezen mindenképpen javítani kell a jövőben.

A látogatók az „egyéb megjegyzések” rovatban további észrevételeket tettek, például dicsérték gondosan szervezett vizsgákat vagy kiegészítettek bizonyos válaszokat.

Összegezve, a kérdésekre adott válaszok és az „egyéb megjegyzések” rovat alapján leszűrhető negatív jelenségek a következők:

- Egy teremfelügyelő kevés lehet a sugdolózás megakadályozására 26 fő vizsgázó mellett.
- Egy vizsgahelyen lejtős rendszerű előadóba ültették a vizsgázókat, kevés hely maradt ki, és a vizsgázók rá is láttak az előttük ülő vizsgázó dolgozatára.
- Előfordult, hogy a nyelvhelyességi feladat válaszlapja végig a vizsgázónál maradt, ami elvileg utólag korrekcióra adhatott lehetőséget.
- Van, ahol nem elég jók/hiányosak a kitett útbaigazítások.
- Előfordult, hogy a vizsgafelügyelők nem eléggé figyelmesen ügyeltek (2 olvasott).
- Gondot okozott egy-egy vizsgán, hogy a vizsgarészek közötti átmenet és a hamarabb kimenő vizsgázók elég nagy zajt okoztak.
- A REX adatszolgáltatás nem mindig tökéletes a NYAK felé.
- A dolgozatok beszédésének technikája az egyik vizsgán nem volt tökéletes. A vizsgázók egyszerre felálltak, és ez kisebb káoszt okozott.